• прагнення до рівнозначного трактування матеріальних та освітніх інвестицій (людський капітал) та розвиток «шкіл другого шансу» і неперервної професійної підготовки;

У наш час на учнів та студентів припадає майже 25 % усієї кількості мешканців усього світу. А тих, котрі навчаються в інституціях неформальної освіти, нараховують сотні мільйонів. Отже, світ сьогодні здійснює інформаційний та освітній стрибок. Мали рацію видатні науковці, заповідаючи у роки «холодної війни», що XXI ст. буде «століттям освіти та науки». У наш час знання та освіта стають не тільки чинниками суспільного розвитку, а і його фундаментом і найціннішим засобом. Тому сучасний світ вимагає постійної модернізації освітніх систем, що виникає як гостра необхідність через складні суспільні зміни та стає не лише національним, а й міжнародним пріоритетом.

Європейська інтеграція, яка активно проявляється в країнах ЄС, відкриває для України цікаві перспективи, оскільки створює можливість скористатися досвідом перевірених рішень, трансферу демократичних моделей громадського життя і сучасних технологій. Однак інтеграційні прагнення змушують до прийняття коштовних та часто складних пристосувальних програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gnitecki J. Globalistyka. Globalizacja – wymiar społeczny / Janusz Gnitecki // Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku / red. naukowy T. Pilch. – Warszawa: Wyd. Akademickie «Żak», 2003. – T. II. – S. 47–53.
2. Melosik Z. Edukacja globalna: nadzieje i kontrowersje / Z. Melosik // Ewolucja tożsamości pedagogiki / red. naukowa H. Kwiatkowskiej. – Warszawa, 1994. – S. 165–175.
3. Kupisiewicz Cz. Wizja szkoły przyszłości – zarys modelu / Cz. Kupisiewicz // Realia i perspektywy reform oświatowych / pod red. A. Bogaja. – Warszawa: IBE, 1997. – S. 109–118.
4. Cuttance P. Monitorowanie jakości w systemie edukacji i w szkole / Peter Cuttance // Jakość, planowanie i doskonalenie kwalifikacji zawodowych w zarządzaniu oświatą / pod red. D. Ekiert-Grabowskiej, D. Elsner. – Radom, 2002. – Antologia IV. – S. 21–54.
5. Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia – wspólne cele do roku 2010. – Warszawa : Komisja Europejska, 2003. – 39 s.
6. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу // Шлях освіти. – 2007. – № 3. – С. 13–17.

УДК:373.31:811.1

Л. Є. ГУСАК

СТРУКТУРА І КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО АСОЦІАТИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Проаналізовано змістову суть понять «готовність», «готовність до професійної діяльності», «готовності фахівців до професійної педагогічної діяльності», «готовність майбутніх учителів до впровадження асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів». На основі авторського тлумачення готовності майбутніх учителів до впровадження асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів визначено компоненти, показники, критерії та рівні готовності студента до вказаної діяльності.

***Ключові слова**: майбутній учитель іноземної мови початкової школи, готовність, готовність фахівців до професійної педагогічної діяльності, готовність фахівців до впровадження асоціативного навчання іноземної мови.*

Л. Е. ГУСАК

СТРУКТУРА И КРИТЕРИИ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К АССОЦИАТИВНОМУ ОБУЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Проанализировано смысловую сущность понятий: «готовность», «готовность специалистов к профессиональной педагогической деятельности», «готовность будущих учителей к реализации ассоциативного обучения иностранных языков младших школьников». На основе авторского определения готовности будущих учителей к ассоциативному обучению иностранных языков младших

школьников определяются компоненты, показатели, критерии и уровни готовности студента к указанной деятельности.

***Ключевые слова**: будущий учитель иностранного языка, готовность, готовность специалистов к профессиональной педагогической деятельности, готовность специалистов к реализации ассоциативного обучения иностранному языку.*

L. Y. HUSAK

THE STRUTURE AND CRITERIA OF THE TEACHERS` READINESS FOR THE ASSOCIATIVE TEACHING OF YOUNGER PUPILS

In the article the author analyses the essence of readiness, the readiness for professional activity, readiness for professional pedagogical activity and readiness for associative teaching of younger pupils. On the basis of determination of the notion «readiness for associative teaching of younger pupils» the components, criteria and levels of readiness are determined.

***Keywords**: future teacher of English, readiness for professional activity, readiness for pedagogical activity, readiness for associative teaching of younger pupils.*

Іншомовна підготовка особистості в сучасний період глобалізації суспільних процесів, які супроводжуються розширенням комунікаційного середовища, зближенням націй, держав, інтеграцією України з європейським та світовим освітнім простором, набуває особливого значення. З огляду на зазначене, в Державному стандарті початкової загальної освіти (затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462) чітко зроблений акцент про доцільність запровадження іноземної мови з першого класу початкової школи з 2012/13 навчального року.

Тому в суспільстві існує велика потреба у фахівцях з якісно високим рівнем іншомовної підготовки. Проте варто зазначити, що, на жаль, проблема підготовки вчителів, готових до навчання дітей іноземній мові з першого класу, залишається до кінця невирішеною. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми ми вбачаємо у підготовці фахівців якісно нового рівня – учителів початкової школи з впровадження асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів.

Підготовка студентів – майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів передбачає насамперед формування відповідної готовності. Вона є узагальненим результатом процесу підготовки у визначеному аспекті і повинна виявлятись у: позитивному ставленні до своєї педагогічної діяльності; адекватних вимогах до діяльності та професії; певних рисах характеру, здібностях, темпераменті, мотивації; наявності необхідного обсягу знань, умінь, навичок; стійких професійно важливих особливостях сприймання, уваги, мислення, емоційних і вольових процесів.

Проблема готовності до професійної діяльності широко представлена у психолого-педагогічній літературі. Публікації Т. Алєксєєва, А. Зосімовського, Л. Гапоненка, Т. Гладюк, В. Григор'євої, П. Гусака, А. Липенко, К. Макогона, О. Мороза, Л. Тюпті, дисертації В. Борисова, М. Виєвської, М. Гей, Л. Губарєвої, Б. Жебровського, О. Івлієвої, А. Капської, Г. Кіт, Л. Кондрашової, С. Корнієнко, О. Листопад, К. Мукашевої, І. Парасюк, Д. Пащенка, Н. Сеньовської, В. Шахова, В. Чайки, О. Ярошенко й інших науковців розкривають різні аспекти готовності вчителя до професійної діяльності та шляхи формування цієї готовності у майбутніх педагогів.

Однак проблема готовності майбутніх учителів початкових класів до асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів досі не була предметом ґрунтовного наукового дослідження.

З огляду на вищезазначене, **мета статті** полягає в обґрунтуванні суті поняття «готовність» та похідних від нього тлумачень, у формулюванні власного визначення готовності майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи та у визначенні її структури і критеріїв.

З аналізу психолого-педагогічної літератури можемо констатувати, що поняття «готовність», незважаючи на його широку вживаність, не має однозначного трактування. Так, вона трактується як: особливий психологічний стан, що виникає на етапі підготовки людини до включення в діяльність (А. Ліненко [8]), актуалізацію та пристосування можливостей для

успішних дій у певних умовах (Н. Самикіна [5]); якісне психологічне новоутворення у структурі особистості майбутнього спеціаліста на певному рівні його розвитку, що виявляється як вибіркова активність на стадіях підготовки, включення і виконання професійної діяльності (М. Дяченко та Л. Кандибович [2]).

Ми дотримуємося думки С. Литвиненка, котрий вважає, що *готовність є метою і кінцевим результатом підготовки.* Таким чином, можна припустити, що підготовка майбутнього фахівця є своєрідним «сухим залишком» у вигляді готовності.

Наступна дефініція, яка потребує аналізу в руслі підготовки майбутнього вчителя до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи, – це «готовність до діяльності», що виявляє різноманіття підходів і трактувань.

Має рацію Л. Галіцина [7, с. 59–83], яка зазначає, що готовність особистості до певної діяльності – істотна передумова її цілеспрямованості, регулювання, стійкості та ефективності. Вона є цілісним утворенням в структурі особистості, включаючи її переконання, погляди, ставлення, почуття, вольові та емоційні якості, знання, навички, вміння, установки і допомагає людині успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль та перебудовувати свою діяльність при появі несподіваних перепон.

Існування в науковому обігу різних підходів до розуміння дефініцій «готовність», «готовність до діяльності» викликає багатоманітність тлумачень й інших, похідних від неї, понять, зокрема, готовності фахівців до професійної педагогічної діяльності.

Деякі автори сходяться у тому, що готовність до професійної діяльності є цілісним утворенням, що має динамічну структуру. Але одні з них розглядають цей феномен на особистісному фоні і трактують його як якість особистості, певну особистісну рису або набір таких рис (Н. Левітов, М. Левченко), інші – на функціональному фоні, розуміючи готовність насамперед як певний психічний стан людини (О. Асмолов, О. Ковальов, Я. Коломінський, Б. Ломов, А. Махнач, Д. Узнадзе).

Готовність фахівців до професійної педагогічної діяльності розглядається в науково-педагогічній літературі як: поняття, що включає комплекс вимог до фахівця, на якого необхідно спиратися при його навчанні і вихованні (В. Сластьонін і Л. Подімова [6, с. 33]); сукупність сформованих у майбутнього вчителя на необхідному рівні мотивів, професійних знань, умінь і навичок, а також певний досвід застосування їх на практиці (М. Овчиннікова [4]); складне інтегративне утворення, що включає мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти (І. Дичківська [1]).

У дослідженнях готовності до професійної діяльності найбільш поширеним є підхід, згідно з яким цей феномен трактується одночасно і як інтегральна якість особистості, і як певний психічний стан (С. Васильченко, М. Дьяченко, Л. Кандибович, С. Максименко, В. Моляко, О. Мороз, В. Сластьонін, О. Чернічкіна та ін.). З урахуванням з цього, у структурі готовності до професійної діяльності як інтегрального особистісного утворення науковці виокремлюють дві взаємопов'язані підструктури: психологічну готовність і підготовленість.

У контексті дослідження проблеми підготовки фахівців у вищій школі готовність до професійно-педагогічної діяльності розглядається як складне соціально-педагогічне явище, єдність особистісних індивідуально-психологічних якостей і системи професійно-педагогічних знань, умінь, навичок (І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Морська, В. Семиченко, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Чайка та ін.).

Стосовно компонентів готовності студентів до професійної педагогічної діяльності, то їх науковці визначають такі: мотиваційний, змістовий, діяльнісно-технологічний, технологічний, креативний, рефлексивний, пізнавальний, когнітивний, операційний.

Отож, можна виокремити певні суттєві ознаки цього поняття: це складне, багатошарове, цілісне та інтегральне утворення, що функціонує як інтегрована властивість, система компонентів, характеристик, якостей, особистості майбутнього спеціаліста-професіонала, містить такі основні компоненти, як мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний.

Враховуючи результати проведеного теоретичного аналізу поняття, вважаємо, що *«готовність студента до професійно-педагогічної діяльності»* – це важлива інтегративна якість і стійка особистісна характеристика майбутнього вчителя, що виявляється у його

здатності здійснювати ефективну педагогічну діяльність і є результатом процесу професійної підготовки вчителів у виші.

У контексті нашого дослідження в структурі готовності студента до професійно-педагогічної діяльності повинна бути присутньою і готовність майбутнього вчителя іноземної мови до застосування асоціативного навчання у початковій школі. Тому готовність студентів до застосування асоціативного навчання у початковій школі ми розглядаємо як підсистему системи готовності до професійно-педагогічної діяльності, яка відображає структуру цієї системи.

З огляду на зазначене, *готовність майбутніх учителів до впровадження асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів* – це інтегрована професійна якість креативної особистості фахівця, що містить мотиви, знання, вміння, навички, які дозволяють творчо і продуктивно здійснювати навчання іноземних мов у початковій школі.

Необхідною і найважливішою передумовою визначення ефективності підготовки майбутніх учителів іноземної мови початкових класів є обґрунтування відповідних критеріїв, показників та рівнів сформованості їх готовності до впровадження асоціативного навчання молодших школярів. Саме на основі них ми зможемо забезпечити діагностично-прогностичний характер підготовки майбутніх учителів до такого навчання.

Нами виокремлено критерії та показники, за якими визначаються рівні сформованості мотиваційно-ціннісного, особистісного, когнітивного і процесуального компонентів готовності майбутніх фахівців до асоціативного навчання іноземної мови молодших школярів як необхідного теоретичного підґрунтя для дослідження ефективності підготовки майбутніх фахівців до зазначеної діяльності. Розкриємо взаємозв'язок компонентів, критеріїв та показників готовності майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх фахівців до асоціативного навчання іноземної мови молодших школярів:

- *критерії готовності:* мотиваційні тенденції у сфері асоціативного навчання іноземної мови учнів початкових класів;
- *показники готовності:* глибоке усвідомлення суспільної значущості власної професійної діяльності; позитивно стійке ставлення до педагогічної професії; переконаність у необхідності навчанню дітей іноземної мови методом асоціативних символів відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей і вимог часу; потреба в опануванні методом асоціативних символів у навчанні іноземної мови учнів початкових класів; потреба фахівця досягти бажаного результату; ціннісні орієнтації студентів; гуманістична спрямованість на роботу з дітьми; прагнення до професійної самоосвіти й самовдосконалення.

Особистісний компонент готовності майбутніх фахівців до асоціативного навчання іноземної мови молодших школярів:

- *критерії готовності:* психічні та індивідуальні властивості фахівця, що необхідні майбутнім учителям в навчанні іноземної мови учнів початкової школи засобами асоціативних символів; рефлексія;
- *показники готовності:* психічні властивості фахівця; особистісні якості педагога; властивості характеру; педагогічні здібності; комунікативні та організаторські уміння, нервово-психічна витривалість; особистісна та професійна потреба у саморозвитку; впевненість у своїх силах щодо впровадження асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів; активність та прояв особистісної ініціативи; усвідомлення себе суб'єктом діяльності із впровадження асоціативного навчання іноземних мов в початковій школі; усвідомлення рівня своїх можливостей і умінь, необхідних для впровадження асоціативного навчання іноземних мов; уміння адекватно оцінювати свої сили, резерви організму, щоб раціонально використовувати і грамотно ними керувати в процесі асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів; уміння самоаналізу, самооцінки, саморегуляції діяльності щодо впровадження асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів.

Когнітивний (змістовий) компонент готовності майбутніх фахівців до асоціативного навчання іноземної мови молодших школярів:

– *критерії готовності:* професійна обізнаність в сфері навчання іноземної мови учнів початкової школи засобами асоціативних символів;

– *показники готовності:* сукупність знань у сфері навчання іноземній мові учнів початкових класів засобами асоціативних символів, їх повнота, глибина та усвідомленість; зміст знань у сфері навчання іноземній мові учнів початкових класів засобами асоціативних символів; науковість.

Процесуальний (операційно-діяльнісний) компонент готовності майбутніх фахівців до асоціативного навчання іноземної мови молодших школярів:

– *критерії готовності:* сформованість ключових, базових, спеціальних компетентностей у сфері асоціативного навчання іноземній мові учнів початкових класів;

– *показники готовності: ключові компетентності* (політичні, соціальні компетенції; компетенції, стосовно життя людини в полікультурному суспільстві; компетенції, стосовно володіння усним і письмовим спілкуванням, декількома мовами; компетенції, що пов'язані з реаліями сучасного інформаційного суспільства, яке вимагає навичок володіння новими технологіями; компетенції, що реалізують здатність і бажання вчитися все життя як основу безперервної підготовки в професійному аспекті, а також у суспільстві й особистісному плані); *базові компетентності* (педагогічна компетентність; психологічна компетентність; україномовна професійна комунікативна компетентність; дослідницька компетентність; рефлексивна компетентність; творча компетентність; організаційно-проектувальна компетентність; компетентність професійної самоосвіти); *спеціальні компетентності* (методична компетентність; іншомовна (англомовна) комунікативна компетентність; творча компетентність).

Ми вважаємо, що критерії повинні бути нечисленними, зрозумілими, доступними для розуміння викладачами, іншими учасниками процесу підготовки і студентами, а також забезпечені спеціальними доступними методиками.

Варто зазначити, що кожний стан готовності до дії визначається сполученням різних чинників, які визначають різні рівні, аспекти готовності. А рівень готовності випускників до здійснення професійної діяльності, відповідно, є одним із важливих показників результативності підготовки до професійної діяльності у ВНЗ.

Спираючись на визначені вище критерії готовності, а також відповідні їм показники, нами окреслено рівні готовності майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи: творчий (високий), продуктивний (середній) і репродуктивний (низький).

Обсяг статті не надає нам можливості широко розкрити всі аспекти готовності майбутніх учителів початкової школи до асоціативного навчання іноземних мов учнів. Подальші дослідження проблеми формування зазначеної готовності орієнтовані на вивчення стану та проблем підготовки майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи, моделювання процесу підготовки майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська, І. М. Основи педагогічної інноватики: навч. посібник / І. М. Дичківська. – Рівне: Зелент, 2001. – 222 с.
2. Дьяченко, М. Л. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. Л. Дьяченко, Л. А. Кандибович. – Минск: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
3. Литвиненко С. А. Актуалізація ідеї В. О. Сухомлинського у підготовці майбутніх учителів початкових класів / С. А. Литвиненко // Початкова школа. – 2003. – № 9. – С. 14–18.
4. Овчинникова М. В. Подготовка будущих учителей начальных классов к вариативной организации учебно-познавательной деятельности учащихся на уроках математики: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / М. В. Овчинникова. – Ялта, 2003. – 255с.
5. Самыкина Н. Ю. Формирование личностной готовности психологов к первичной профилактике наркомании в среде старшеклассников: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Н. Ю. Самыкина. – Калуга, 2002. – 258 с.
6. Сластенин В. А. Готовность педагога к инновационной деятельности / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова // Педагогическое образование и наука. – 2006. – № 1. – С. 32–37.
7. Технології використання різних методів інтерактивного навчання. Ігри дорослих: інтерактивні методи навчання / упоряд. Л. Галіцина. – К.: Ред. загальнопед. газети, 2005.
8. Линенко А. Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01; 13.00.04 / А. Ф. Линенко. – К., 1996. – 403 с.
9. Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. – М.: МГПИ, 1982. – 180 с.